

суб'єктам другого рівня системи пенсійного забезпечення укладати нові пенсійні контракти з учасниками накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування у разі порушення вимог, установлених для таких недержавних пенсійних фондів законом та ліцензійними умовами.

**Висновки з проведеного дослідження.** Зважаючи на вищевикладене можна з впевненістю стверджувати, що механізм державного регулювання страхової діяльності складний, багатоаспектний та повинен мати здатність до трансформації паралельно зі змінами рівня соціально-економічного розвитку країни. В Україні державне регулювання має бути комплексним і реалізовуватися на основі як тактичних, так і стратегічних цілей.

### **Література**

1. Указ Президента України від 11.12.02 № 1153 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».
2. Указ Президента України від 04.04.03 № 292 «Про затвердження Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».

Статтю подано до редакції 06.10.2012 р.

УДК 368.1

**Чорна І.О.**, аспірантка кафедри страхування,  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

## **ПРИЧИНИ ВІДСТАЛОСТІ УКРАЇНИ ВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У ПИТАННЯХ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ МАЙНА ГРОМАДЯН**

**АНОТАЦІЯ.** У статті акцентується увага на сучасних проблемах, що спричиняють відсталість України від європейських країн в питаннях страхового захисту майна громадян. До них відносять бідність населення, низький рівень страхової культури з боку страховиків і необізнаність потенційних страхувальників, недовіра громадян до страхових компаній, відсутність підтримки з боку держави тощо.

**КЛЮЧОВІ СЛОВА:** ринок страхових послуг, страхова культура, страхування майна громадян, поліс страхування.

**АННОТАЦИЯ.** В статье акцентируется внимание на современных проблемах, которые являются причинами отставания Украины от

европейских государств в вопросах страховой защиты имущества граждан. К ним относят бедность населения, низкий уровень страховой культуры со стороны страховщиков и неосведомленность потенциальных страхователей, недоверие граждан к страховым компаниям, отсутствие поддержки со стороны государства и т.д.

**КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:** рынок страховых услуг, страховая культура, страхование имущества граждан, полис страхования.

**SUMMARY.** The article focuses on the contemporary issues that cause the lag Ukraine from European countries in matters of insurance to protect the property of citizens. These include poverty of population, low insurance culture by insurers, and awareness of potential policyholders, the distrust of citizens to the insurance companies, the lack of support from the state, etc.

**KEYWORDS:** insurance market, insurance culture, property insurance citizens insurance policy.

**Постановка проблеми.** У світі страхування майна друга (після страхування життя) галузь страхування. В Україні на неї припадає понад 2/3 загального обсягу страхових послуг. В останні роки спостерігається тенденція зростання страхування майнових ризиків. Проте питома вага добровільно застрахованого майна (будівель, автомобілів, тварин, інших об'єктів), яке належить фізичним особам ще не перевищує 10 %. Має місце серйозна відсталість України від більшості європейських країн в питаннях страхового захисту майна громадян.

**Аналіз останніх джерел і публікацій.** Дослідженню питань страхового захисту майна присвятили свої праці західні вчені — А.Манес, Д.Бланд, Дж. Діксон, В. Гейльман, В. Гаврийський, Д. Фарні. Вагомий внесок у розробку фундаментальних питань теорії та практики страхування майна зробили російські вчені К. Граве, Є. Дюжиков, В. Ідельсон, Є. Коломін, В. Коньшин, Л. Лунц, Л. Мотильов, В. Райхер, Л. Рейтман, Т. Верькіна, А. Плешков, Ю. Сплетухов, В. Шахов. Питання страхування майна досліджувались у роботах вітчизняних науковців В. Базилевича, К. Базилевич, К. Воблого, Н. Внукової, В. Грушка, О. Заруби, М. Клапківа, В. Малько, С.Осадця, Я. Шумелди.

**Постановка завдання.** Метою дослідження є виявлення причин відсталості України від європейських країн в питаннях страхового захисту майна громадян.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Основними причинами відсталості є бідність населення, що породжує неспроможність купувати страхові поліси; низький рівень страхової

культури з боку страховиків та необізнаність потенційних страхувальників; недовіра громадян до страхових компаній, що спричиняє небажання страхувати власне майно; відсутність підтримки з боку держави.

Середньодушовий показник економічного добробуту населення України у 5—6 разів відстає від аналогічних показників розвинутих країн і є чи ненайнижчим у Європі. У світовому рейтингу злиденності Україна посіла 21-у позицію серед 135 країн світу, оскільки лише 5,8 % населення було визнано злиденними. Що стосується бідності за доходами, то, за розрахунками фахівців ПРООН, питома вага населення, яке живе в умовах нижче рівня бідності за національною межею, склала 19,5 % у 2007 р. В результаті, рейтинг країни за показником бідності виявився на 14 пунктів нижчим, ніж рейтинг за індексом злиденності [1; 10, 13].

За даними щорічного звіту Global Wealth 2010, одного з найвідоміших швейцарських банків Credit Suisse, наша країна за рівнем добробуту громадян посідає передостаннє місце серед 40 європейських країн, а середній статок громадянина України становить 2,7 тис. дол. — лише на 200 дол. від нас відстає найбідніша в Європі Молдова. Ми бідніші за білорусів, статок яких у середньому оцінюється в 6 тис. дол., росіян (10 тис. дол.), поляків (28,6 тис. дол.). Разом з тим, у нас налічується 35 тис. мільйонерів і близько 25 мільярдерів. За оцінкою ООН, 78 % українців живуть за межею бідності, споживчий кошик яких є меншим за визнану у світі межу бідності — 17 дол. на день, розрив між бідними та багатими: один до 35. В Європі цей показник становить 1:6, у Китаї — понад 10. Розрив між багатими і бідними призводить до депресії в країні. Згідно із дослідженнями, проведеними серед 24 європейських держав, зокрема й України, наша країна посідає 23 місце за сімейними доходами. Середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб у жовтні 2010 р. становила 2322 грн, що лише у 2,6 разу вище від рівня мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на одну працездатну особу (907 грн), що є яскравим свідченням низького рівня заробітної плати [2].

Зараз кожній п'ятнадцятій сім'ї (6,5 %) не вистачає грошей на їжу, а двом з п'яти (41,8 %) складно купити одяг або взуття. Опитування проводила компанія «Український демократичний круг» за замовленням Інституту політики 19—25 березня.

За таких умов багато громадян навіть не цікавляться страхуванням, вважаючи не потрібним здійснювати матеріальні витрати

на забезпечення захисту свого майна за допомогою механізмів майнового страхування.

Проте страхування майна не є дорогим. Наприклад, сума платежу за стандартним договором страхування житла становить від 190 грн на рік до 1170 грн на рік (табл. 1).

*Таблиця 1*

**ВАРТІСТЬ СТРАХУВАННЯ ЖИТЛА\***

| Назва страхової компанії | Сума платежу на рік       | Сума, яку виплатить страхова компанія |
|--------------------------|---------------------------|---------------------------------------|
| Уніка                    | Від 10 грн/м <sup>2</sup> | 6000 грн/м <sup>2</sup>               |
| Арсенал                  | Від 190 грн на рік        | 25 тис. грн                           |
| Оранта                   | 840 грн на рік            | До 250 тис. грн.                      |
| ІНГО-Україна             | 1170 грн на рік           | До 250 тис. грн                       |

\* За даними компаній та офіційних сайтів компаній. За основу взято стандартний пакет страхування (вода, пожежа, протиправні дії третіх осіб)

До того ж конкуренція на ринку майнового страхування в Україні змушує страхові компанії щоразу знижувати ціни на страхові поліси, так тарифи на страхування майна громадян знизилися у 2011 році на 30—40 %. Це пов'язано з тим, що компанії не розраховуючи на підтримку банків і не в змозі знайти нових клієнтів, намагаються переманити страхувальників один в одного. При цьому головним аргументом часто служить не якість страхового покриття, а вартість страхівки [3].

Якщо звернутися до піраміди Маслоу, то видно, що потреба у безпеці, яку і задовольняє страхування, знаходиться на другому місці після задоволення фізіологічних і життєво необхідних потреб [4—70]. Тому небажання купувати поліси страхування пояснюється тим, що більшість громадян ще задовольняють потреби першого рівня.

Проте, на думку аналітиків «Статінформконсалтингу», основною причиною відсутності страхового поліса є нульова потреба у страхуванні, пов'язана не стільки з фактично низьким рівнем життя, скільки із заниженою оцінкою населення власних матеріальних можливостей та сприйняттям страхових послуг загалом як дорогих і недоступних.

Гострою невирішеною проблемою є низька страхова культура як серед страховиків, так і страхувальників, посередників, що проявляється в багатьох аспектах. Про неї не можна говорити

лише тільки у відношенні населення. Страхову культуру повинні формувати усі учасники ринку: страховики, страхувальники, посередники. Зараз на всіх етапах страхування можна знайти недоліки (рис. 1).

| Страховики                                                                                                                                                                                                                        | Страхувальники                                                                                                                                                                                                                                                            | Посередники                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Вибір в якості цільового орієнтиру ринкової долі, темпів росту внесків замість рентабельності та збитковості                                                                                                                      | Низький добровільний попит на продукти роздрібного страхування                                                                                                                                                                                                            | Безвідповідальність страхових посередників                                                                                                                                                                                                                      |
| Демпінг та завищення комісії страховим посередникам                                                                                                                                                                               | Низька страхова грамотність (неуважне вивчення умов страхування часто є причиною претензій до страхових компаній і відмови від страхування в майбутньому, недостатнє поширення договорів франшизи, що підвищує витрати страхових компаній по врегулюванню малих збитків). | Страхові посередники рідко виступають в якості продавця-консультанта, частіше в якості просто продавця. В результаті страхувальники купують недостатньо вивчені страхові продукти, що в кінцевому результаті також знижує довіру страхувальників до страховиків |
| Низька надійність страхових компаній, необґрунтовані затримки страхових виплат, зростання кількості випадків невиклати за своїми зобов'язаннями збанкрутілих компаній, у результаті зниження довіри до страхування та страховиків | Страхове шахрайство.                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                 |

Рис. 1. Недоліки на різних етапах страхування у розрізі учасників ринку

Серед страхових агентів немало таких, що неспроможні якісно донести до клієнта сутність тих чи інших умов, багато з них працюють лиш розраховуючи тариф і заповнюючи поліс. Штатні спеціалісти, андеррайтери, актуарії не завжди мають спеціальну освіту або давно не підвищували рівень кваліфікації. Навчання та підвищення рівня знань робітників страхових компаній від топ-

менеджрів до агентів — одна з необхідних умов якісного розвитку страхової культури. Кваліфікований та правильно мотивований персонал повинен стати основою для створення клієнтоорієнтованої стратегії страховиків. У наш час клієнтоорієнтованість є лиш задекларованими лозунгами.

Для підвищення страхової культури необхідним для страховиків є проведення тренінгів для журналістів, брати участь в навчанні молодих спеціалістів страхового ринку, проводити PR-компанії з просування страхових продуктів, особисто роз'яснювати нюанси страхового захисту.

Проблемою залишається недовіра громадян до страхових компаній. Як свідчать результати соціологічних опитувань, проведених компанією GFK Ukraine серед бізнесових інститутів в Україні, страхові компанії опинилися на останньому місці за ступенем довіри населення (15,9 %). У першу чергу це обумовлено тяганням з виплатою страхового відшкодування, а іноді і безпідставною відмовою в виплаті. Ці явища не є тотальними, але зустрічаються досить часто.

Однією з головних причин недовіри до страхування є те, що її нормативно-правова база є досить молодою, адже її розвиток розпочався лише в 1993 році, а лише в 1996 році був прийнятий Закон України «Про страхування». Зрозуміло, що законодавча база страхування потребує багатьох доробок, зокрема коректна участь держави і створення ефективних методів управління даною системою. Ще однією з проблем недовіри є непрозорість діяльності самих страхових компаній, адже інформація про кількість скарг на їхню роботу відсутня [5, 6].

Усі вищеперераховані чинники, а також негативна інформація від клієнтів, негативний досвід як минулих років, так і теперішнього часу сумарно відштовхують від страхування понад третину населення.

Компанія «Статінформконсалтинг» провела перше в Україні синдикативне дослідження ринку страхових послуг у сегменті фізичних осіб. Виявилось, що 6 % населення готові платити за послугу страхування майна без врахування існуючих тарифів. Це є низький відсоток, особливо порівнюючи з іншими видами страхування: медичне — близько 23 % населення; страхування від нещасного випадку і страхування життя — друга за важливістю група послуг, з точки зору практичного інтересу населення (за них готові платити 15 % та 11 % відповідно); третя група — пенсійне страхування (9 %) [7].

Що стосується держави, то необхідним є сприяння введенню дисципліни «Страхування» в стандарт всіх економічних спеціальностей, а також законодавчі ініціативи в області страхування. Сприяння відродженню довіри до страхування та забезпечення достатнього рівня захисту прав споживачів страхових послуг є головними етапами у наближенні умов функціонування страхового ринку України до умов Європейського Союзу, і мають бути реалізованими відповідно до Стратегії розвитку страхового ринку України на 2011—2020 роки [8].

**Висновки з проведеного дослідження.** У статті розглянуто основні причини, що наразі зумовлюють відсталість України від європейських країн у питаннях страхового захисту майна громадян. Основними з них є низький рівень доходів населення, недовіра громадян до страхових компаній, відсутність підтримки з боку держави, низький рівень страхової культури. Втім, на мою думку, розв'язання існуючих проблем має бути спрямовано на суттєве наближення умов страхування майна громадян України до європейських стандартів, що може бути напрямком подальших досліджень.

### **Література**

1. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія)/ За ред. Е.М. Лібанової. — К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. — 496 с.
2. Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21.34. Економіка, планування і управління галузі.
3. Андреева Е.В. Украине продолжают снижаться тарифы на страхование имущества физ- и юрлиц / Е.В. Андреева // Интернет-журнал по страхованию «Фориншурер» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forinsurer.com/public/10/08/06/4140>
4. Основи економічної науки: курс лекцій/ В.С. Савчук, О.О. Беляєв; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАНУ В.С. Савчука. — К.: КНЕУ, 2011. — 442 с.
5. Сьомка В.В. Соціально-психологічний аспект довіри населення до впровадження системи страхування як державної складової опіки людини / В.В. Сьомка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/somka-vv-sotsialno-psihologichniy-aspekt-doviri-naselennya-do-vprovadzhennya-sistemi-strahuvannya-yak-derzhavnoyi-skladovoyi-opiki-lyudini>.
6. Про страхування: Закон України від 07.03.1996, № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996 — № 18. — Ст. 78.

7. Григоренко Н. Немає довіри — відсутній і попит. Зате в надлишку конкуренція за надання страхових послуг населенню // Дзеркало тижня. — 2006. — № 19. — 10 с.

8. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011—2020 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic\\_initiatives/5257](http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257).

Статтю подано до редакції 03.10.2012 р.

УДК 368.023.5

**Яременко Н.В.**, член комісії Українського союзу промисловців і підприємців з питань страхового захисту суспільства та державних інтересів

## **СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ**

**АНОТАЦІЯ.** У статті розглядається сутність діяльності страхових брокерів, визначається правовий статус та основні завдання брокерів на страховому ринку у сучасних умовах.

**КЛЮЧОВІ СЛОВА:** страховий брокер, страховик, страхувальник, страховий ринок.

**АННОТАЦИЯ.** В статье рассматривается сущность деятельности страховых брокеров, определяется правовой статус и основные задачи брокеров на страховом рынке в современных условиях.

**КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:** страховой брокер, страховщик, страхователь, страховой рынок.

**SUMMARY.** In clause is considered essence to activity insurance broker, is defined legal status and primary tasks broker on assurance market in modern condition.

**KEYWORDS:** insurance broker, insurer, insured, insurance market.

**Постановка проблеми.** Розвиток ризик-менеджменту на підприємствах і підвищення якості попиту на страхові послуги поступово збільшує значимість ролі таких страхових посередників, як страхові брокери. У розвинутих країнах високий рівень розвитку інституту страхових брокерів сприяє росту ефективності всієї системи страхування в цілому.

За визначенням О.І. Худякова, інститут брокерів — породження розвиненого страхового ринку, де здійснення страхової діяльності досягло високого рівня спеціалізації [1, с. 134].